

Windturbines versus landschap

Is de geplande toename van grote windturbines wel nodig en hoe gaan we om met de inpassing in het landschap? Jos Dekker en Titia van Leeuwen, de hoofdredacteurs van LANDSCHAP en WindNieuws, zijn daar op persoonlijke titel de discussie over aangegaan. Is er behoefte aan een nieuwe nationale, of zelfs Europese, windvisie met een goed landschappelijk verhaal voor na 2020? Of moeten we inzetten op lokale initiatieven die het draagvlak voor windenergie vergroten en enige landschappelijke versnippering voor lief nemen?

Aan de hoofdredacteur van WindNieuws,

Bladerend door WindNieuws mis ik aandacht voor landschap. WindNieuws (<http://www.windnieuws.nl/>) gaat vooral over technologie, beleid, projecten en lokale energie-initiatieven. Is het landschap dan niet belangrijk? Deze vraag is te meer urgent omdat windenergie na 2023, einde SER-Energieakkoord, een belangrijke opgave zal blijven.

Ik ben voorstander van duurzame energie en besef dat die deels door windturbines opgebracht zal moeten worden, maar ik maak me grote zorgen over het landschap. Open landschap wordt door velen gewaardeerd en is ook van belang voor bijvoorbeeld weidevogels.

Nu staan er al 2.000 windturbines met een vermogen van samen 3.000 MW en volgens het Energieakkoord moet nog eens 6.000 MW op land gerealiseerd worden. Dat zijn 2.000 grote windturbines van 3 MW en een ashoogte van 100 meter. Die opgave is een megaklus die een grote impact op het landschap zal hebben en veel sociale weerstand oproept. Zeker, een lijn turbines langs een dijk kan ik mooi vinden, maar de willekeurige plaatsing van vele turbines in de Flevopolder ervaar ik als chaos en versnippering.

Natuur en Milieu wil, volgens haar Energievisie 2035, na 2023 nog eens 250 windturbines van elk 8 MW en een ashoogte van 160 (!) meter op land plaatsen. Ik zou niet zover willen gaan als Adriaan Geuze die zegt dat windenergie voor Nederland maar in het buitenland

geproduceerd moet worden. Onze ecologische voetafdruk strekt zich al ver buiten onze grenzen uit. Maar Europees denken over windenergie is dringend nodig.

Drie punten die volgens mij noodzakelijk zijn om een en ander in goede banen te leiden:

- een nationale ruimtelijke planning van windenergie voor 2020-2050, waarin, anders dan in de Structuurvisie Windenergie op land, landschappelijke en ruimtelijke kwaliteiten expliciet en volwaardig worden meegewogen;
- een Europese windvisie, die rekening houdt met de Europese Landschapsconventie;
- grote druk op innovatie van kleine effectievere turbines.

En wellicht is zelfs een stop op uitbreiding van het areaal turbines buiten bedrijfsterreinen en de huidige grote windparken na 2023 nodig.

Nederland heeft de nationale ruimtelijke planning en het nationale landschapsbeleid afgeschaft. Voor een zorgvuldig windenergiebeleid zouden die in ere hersteld moeten worden.

JOS DEKKER, HOOFDREDACTEUR LANDSCHAP

Aan de hoofdredacteur van LANDSCHAP,

WindNieuws is het blad over windenergie voor exploitanten, windcoöperaties en beleidsmakers. Het is een uitgave van Organisatie voor Duurzame Energie (ODE).

Artikelen in WindNieuws gaan niet primair over landschap, maar aandacht daarvoor is er wel, zowel in de artikelen over specifieke grote projecten, het windenergiebeleid, de energiecoöperaties, als de relatie van windenergie met ecologie.

Inderdaad, de impact van windturbines op het landschap is groot en zal alleen nog maar groter worden. Dat geldt trouwens voor alle vormen van duurzame energie. Mijn aanbeveling aan LANDSCHAP is dan ook om meer aandacht te besteden aan de inpassing van duurzame energie, waaronder windturbines.

De ontwikkeling van turbines is gericht op meer efficiëntie, stillere turbines, meer vermogen en daarmee op hogere en beter zichtbare windmolens. Nu kan je stellen dat windenergie zo belangrijk is voor een leefbare toekomst dat je de invloed ervan op het landschap maar voor lief moet nemen. Maar er kan beter omgegaan worden met locatie en ontwerp van windparken, door het landschap en de historie van het landschap sterker te accentueren en de turbines beter vorm te geven. Veel van de weerstand tegen turbines is opgewekt door het proces waarbij omwonenden ineens met een turbine of park geconfronteerd werden zonder er enige invloed op of profijt van te hebben. Die fout wordt steeds minder gemaakt, mede door de invloed van lokale energiecoöperaties. Ook de rijksoverheid en bedrijven hebben meer aandacht voor de fysieke en maatschappelijke omgeving. Het zal echter nog een tijd duren voor de windturbines die nu soms rommelig in het landschap staan, vervangen zijn door goed ingepaste turbines.

De functie van kleine parken of solitaire turbines zoals de Friese dorpsmolens mag mijns inziens bij een nationale benadering niet in de knel komen. Lokale gemeenschappen willen soms graag een eigen windturbine vanwege de duurzame energie en de inkom-

sten, waarmee andere voorzieningen mogelijk worden. Die wensen worden gefrustreerd door provincies. Maatwerk ter plaatse met een breed gedragen locatiekeuze en participatie zou voor iedereen veel beter zijn. Ik ben daarom ook voor een nationaal ruimtelijk kader met concentratie in grotere parken, en meer nadruk op lijnformaties. En daarnaast, dat maakt het spannend, ook ruimte voor maatwerk op lokaal niveau: de 'eigen' turbines. Ook kleine windturbines moeten en kunnen nog een hele innovatieslag maken. Zij zijn van belang in de stedelijke omgeving en voor kleine particuliere opwek daarbuiten.

TITIA VAN LEEUWEN, HOOFDREDACTEUR WINDNIEUWS

Aan de hoofdredacteur van WindNieuws,

Je deelt mijn pleidooi voor een landelijk ruimtelijk kader. Ik ben ook voor nationale uitgangspunten en voor regionaal en lokaal maatwerk, draagvlak en participatie. Dat levert echter niet bij voorbaat een waardevol landschap op. Zo kun je nog in iedere gemeente een of meer grote turbines verwachten. Zeker als de Nederlandse samenleving langzaam emancipeert tot 'Nederland windmolenland' en het lokale verzet erodeert.

In 2010 publiceerde de toenmalige Rijksadviseur voor het landschap Ytje Feddes een nationale windvisie 2020 met een landschappelijk verhaal in *Een choreografie voor 1000 molens*. In haar visie zijn megaturbines van 100-120 meter hoog (5-6 MW) een maatje te groot voor het historische cultuurlandschap, hun impact overschrijdt gemeentelijke en provinciale grenzen. Ook daarom is nationaal beleid noodzakelijk. Zij wil grote turbines concentreren of in lange lijnen plaatsen, in grootschalige 'lege' landschappen. Ze zouden de grote landschapsstructuren moeten versterken. Feddes ziet megaturbines als bakens aan de kust, die goed geplaatst het verhaal vertellen van de ontginningsgeschiedenis van Nederland.

Het resultaat was een visie voor circa 1.000 turbines in drie gebieden: Waddenkust, IJsselmeergebied en Zuidwestelijke Delta. Haar pleidooi werd nog wel aangehaald in de Structuurvisie wind op land (2014), maar er werd niets mee gedaan.

Erik Luiten, haar opvolger als Rijksadviseur, vergeleek de impact van de huidige energietransitie met de grootschalige ontbossing en hoogveenontginning uit vorige eeuwen. Hij poneerde de vraag naar het maximum 'laadvermogen' van het cultuurlandschap, constateerde dat het landschapsbeleid van de provincies onderling niet op elkaar aansluit en bepleitte een groter (ruimtelijk) plan voor het nieuwe energielandschap van de 21e eeuw. Het is er nog niet van gekomen.

De choreografie van Feddes is achterhaald in de zin dat er nu al veel meer en grotere turbines staan dan zij had voorzien en dat er na 2020 nog meer moeten bijkomen. Haar landschappelijke uitgangspunten zijn echter nog steeds waardevol. Aanleiding om opnieuw te pleiten voor een nieuwe nationale windvisie ingebed in een goed nationaal landschappelijk verhaal voor na 2020.

JOS DEKKER

Aan de hoofdredacteur van LANDSCHAP,

Bij het vinden van de landschappelijk en maatschappelijk beste locaties voor windturbines is de weging tussen een nationale en lokale benadering waar het volgens mij om draait. Bij een nationale benadering lijkt een goede inpassing in en versterking van het landschap mogelijk. Bij een lokale benadering kan de maatschappelijke inpassing en de directe betrokkenheid van omwonenden meer voorop staan. Juist op dat terrein zie je gunstige ontwikkelingen. Lokale energiecoöperaties groeien geleidelijk in professionaliteit en ze functioneren als intermediair voor het participeren van omwonenden. Ontwikkelaars van windturbi-

neparken zoeken contact met lokale coöperaties vanwege die functie. Het lukt energiecoöperaties steeds beter om met de lokale gemeenschap een windpark van de grond te trekken en als burgers in eigendom te hebben. Voorbeelden daarvan zijn de coöperaties Deltawind en Zeewind die samen het grootste burgerinitiatief van Nederland, windpark Krammer, ontwikkelen en in eigendom hebben. Een ander goed voorbeeld is de coöperatie Windpower Nijmegen die als burgerinitiatief het windpark Nijmegen-Betuwe ontwikkelt.

Lokaal gebonden windparken waarvan de gemeenschap de vruchten kan plukken hebben het nadeel van versnippering van het landschap. Wel kan ter plekke de beste landschappelijke locatie gekozen zijn. Dat zie je in de keuze van plaatsing in lijnen langs snelwegen en kanalen en op industriële terreinen. Zo wordt de visie van Feddes voor turbines en landschap enigszins benaderd.

Je hebt gelijk, haar voorstel is inmiddels door de tijd ingehaald. Er zijn nieuwe nationale voorstellen nodig die uitgaan van meer vermogen en meer locaties en die verder in de toekomst kijken. We kunnen ons daarbij absoluut niet permitteren om, zoals je stelt, na 2023 te stoppen met uitbreiding van het areaal. Windenergie is essentieel om het aandeel fossiele energie te reduceren tot nihil in 2050. Het Planbureau voor de Leefomgeving presenteerde onlangs een rapport waarin gesproken werd over een maximale draagkracht van het Nederlandse landschap van 10 GW wind op land, dus nog 4.000 MW bovenop het huidige doel van 6.000 MW. Ook zo'n grens lijkt arbitrair. Een verdere visieontwikkeling vormt dan ook een uitdaging voor het nieuwe college van Rijksadviseurs dat per 1 september van start is gegaan. De discussie hierover is zeker nog niet afgesloten.

TITIA VAN LEEUWEN